

УДК 339.72 (083.94)

ПОЛТОРАЦЬКА О.Т.,

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки

Навчально-Науковий Інституту економіки та менеджменту НАУ

ГОНЧАРЕНКО О.О.,

студент

Навчально-Наукового Інституту економіки та менеджменту НАУ

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** Стаття присвячена розкриттю актуальних питань сучасних тенденцій модернізації економіки, впливу іноземного капіталу на економічні процеси та ефективності функціонування базисних інститутів та інституційних чинників національної економіки.*

Ключові слова: іноземний капітал, прямі іноземні інвестиції, вітчизняна економіка, фінансові потоки, міжнародний ринок, транснаціональні корпорації, фірми, модернізація.

Полторацька О.Т., к.э.н., доцент кафедры международной экономики Учебно-Научного института Экономики и менеджмента НАУ

Гончаренко О.О., студент Учебно-Научного института Экономики и менеджмента НАУ

ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА НА МОДЕРНИЗАЦИЮ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

***Аннотация.** Статья посвящена раскрытию актуальных вопросов современных тенденций модернизации экономики, влияния иностранного капитала на экономические процессы и эффективность функционирования базовых институтов и институциональных факторов национальной экономики.*

Ключевые слова: иностранный капитал, прямые иностранные инвестиции, отечественная экономика, финансовые потоки, международный рынок, транснациональные корпорации, фирмы, модернизация..

Poltoratska O.T., Ph.D., Associate Professor, Department of International Economics Educational and Research Institute of Economics and Management of NAU

Goncharenko O.O., student Educational and Research Institute of Economics and Management of NAU

STUDY OF FOREIGN CAPITAL TO MODERNIZE THE NATIONAL ECONOMY

***Abstract.** Article is devoted to topical issues of modern trends of economic modernization, the impact of foreign capital on economic processes and the efficiency of the basic institutions and institutional factors of the national economy.*

Keywords: foreign capital, foreign direct investment, the domestic economy, financial flows, the international market, multinational corporations, firms, modernization.

Актуальність проблеми. Україна прагне покращити рівень життя в країні та спрямована на покращення економічного розвитку. Для успішної реалізації даної мети, необхідною умовою є саме процес модернізації вітчизняної економіки. Питання модернізації вітчизняної економіки України з кожним днем набуває все більшої актуальності, особливо беручи до уваги стрімкий розвиток сусідніх держав. Більше того, модернізація економіки України є необхідним і одним з найголовніших кроків для прогресивного розвитку країни. Також варто зауважити, що модернізація вітчизняної економіки має вагомий пріоритет не лише для нашої країни, але й для кожної країни, що розвивається і прагне покращити свої позиції у світовому суспільстві. Іноземний капітал є однією з основних необхідних умов та рушіїв, що дасть змогу розпочати процес вдосконалення та піднесення національної економіки і успішно подолати існуючі проблеми.

Враховуючи географічні фактори та спрямування української зовнішньої політики на шлях європейського розвитку, цілком логічно розраховувати на іноземні інвестиції саме з боку європейських інвесторів. Проте таких підхід є досить одностороннім та примітивним. Україні варто здійснювати свою політику у розрахунку на інвесторів не лише з Європи, але й з Азіатського регіону чи Сполучених Штатів. Дані інвестори є лідерами за кількістю здійснюваних інвестицій і їх географічна віддаленість не має критичного значення.

Залучення іноземних інвестицій багато в чому залежить від стратегічної політики країни. В Україні є проблема – це відсутність сприятливого інвестиційного клімату в країні і причиною є велика кількість саме внутрішньополітичних проблем (геополітичні конфлікти, недосконале законодавство, непрозора та складна система оподаткування тощо). Першим кроком, який має зробити Україна, щоб залучити іноземних інвесторів та

полегшити свій шлях економічного розвитку, являється саме створення сприятливого інвестиційного клімату та вирішення внутрішніх політичних проблем.

Іноземний капітал має досить високий рівень мобільності. Це зумовлено його природою та схильністю інвестора до постійних пошуків нових інвестиційно-привабливих місць. Тут варто відзначити діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК), яка виходить далеко за межі вітчизняного ринку та економічної системи. Саме тому, ТНК варто розглядати як одного з основних і найпоширеніших носіїв іноземного капіталу. Іноземний капітал має суттєвий вплив на вітчизняну економічну систему: на політичну, соціальну та культурну сфери.

Аналіз досліджень і публікацій. Сутність іноземних інвестицій та їх види широко досліджуються вітчизняними вченими-економістами. Найбільш визначальними є праці Борщ Л.М., Геєць В.М., Говорушко Т.А., Майорова Т.В., Мочерний С.В., Обушна Н.І., Пахомов Ю.М., Пересада А.А., Філіпенко А.С. та ін.

Метою статті є дослідження впливу іноземного капіталу на процеси та зміни, що відбуваються в міжнародній економічній системі, проаналізувавши рух фінансових потоків у світі: вплив іноземного капіталу на українську та польську економіку.

Виклад основного матеріалу. Поняття «іноземний капітал» являє собою досить широкий та комплексний термін, і включає в себе будь-який приплив капіталу з-за кордону. Він може бути у вигляді іноземної допомоги, кредитів чи грантів від однієї країни іншій або від установи, що функціонує на державному та міждержавному рівні, а також у вигляді іноземних інвестицій і комерційних кредитів та позик на рівні підприємств чи корпорацій. Також іноземний капітал може надходити в будь-яку країну в рамках технологічної співпраці між країнами.

Цікавим фактом є те, що потоки іноземного капіталу зайшли на територію таких країн як Росія та країни Східної Європи, незважаючи на низький рівень лібералізації економічного середовища в цих країнах. Наявність іноземного капіталу на територіях таких країн як Китай, Таїланд, Малайзія та Сінгапур став надією і вирішальним фактором у їх подальшому економічному розвитку. Але в Латинській Америці та країнах Африки приплив іноземного капіталу мав зовсім протилежні і неприємні наслідки. Розвинені країни активно намагаються реалізувати свій капітал в країнах, що розвиваються, проте результати виявляються не завжди однаковими.

На нашу думку, іноземний капітал являє собою кошти, які надходять до країни у вигляді допомоги на пільгових умовах або у вигляді не пільгових грошових потоків.

Необхідність в іноземному капіталі спричинена наступними факторами:

1. Недостатнє фінансування національної економіки та підприємств, що функціонують на території країни.
2. Виявлення та модернізація іноземним інвестором економічного потенціалу країни.
3. Сприяння прискоренню економічної активності в країнах, що розвиваються.
4. Відбувається фінансування проектів, необхідних для вітчизняного економічного розвитку.
5. Разом з іноземним капіталом країна отримує технічні ноу-хау, нові технології, переймає досвід ведення бізнесу та знання.

Із припливом іноземного капіталу в країну пов'язані наступні складові:

1. Збільшення ресурсів. Іноземний капітал не тільки забезпечує поповнення внутрішніх заощаджень і ресурсів, а й поповнення виробничих активів країни. Країна отримує іноземну валюту за рахунок прямих іноземних інвестицій (FDI). Це допомагає підвищити рівень інвестицій і тим самим дохід і зайнятість в країні, яка отримує інвестиції (країна-одержувач).

2. Нівелювання ризиків. Іноземний капітал покриває собою початковий ризик розвитку нових напрямків виробництва. Іноземний інвестор має досвід роботи з ним, ініціативу та ресурси для вивчення нових напрямків. Якщо фірма зазнає невдачі, збитки покриваються за рахунок іноземного інвестора.

3. Технологічні ноу-хау. Іноземний інвестор приносить з собою технічні та управлінські ноу-хау. Це допомагає країнам-реципієнтам організувати свої ресурси в найбільш ефективний спосіб, тобто це дасть змогу адаптувати нові виробничі методи і понести при цьому найменші витрати. Вони забезпечують підготовку кадрів для місцевого персоналу, з ціллю використання цих кадрів. Відповідно загальний рівень кваліфікації робочої сили в країні також зростає.

4. Високі стандарти. Іноземний капітал несе з собою традиції, які поширюють підтримку високих стандартів щодо якості товарів, підвищення реальної заробітної плати праці та ділової практики. Такі речі не тільки працюють не лише на інтереси інвесторів, вони також виступають в якості важливого фактору в підвищенні якості продукції інших вітчизняних фірм.

5. Маркетингові послуги. Іноземний капітал забезпечує ринки збуту. Він активізує експорт та імпорт між підрозділами, розташованими в різних країнах, що фінансуються за рахунок однієї і тієї ж фірми.

6. Зменшення торгового дефіциту. Іноземний капітал, допомагаючи приймаючій країні збільшити експорт, таким чином пряє скороченню дефіциту торгового балансу. При цьому експорт збільшується за рахунок підвищення якості та кількості продукції, що випускається і також за рахунок низьких цін.

7. Збільшення конкуренції. Іноземний капітал може допомогти збільшити конкуренцію і зламати внутрішню монополію. Також підвищення конкуренції допомагає економіці позбавитись від фірм, які працюють неефективно і є лише негативним чинником для вітчизняної економіки. Іноземний капітал є чудовим барометром, який допомагає світовій економічній спільності сприймати потенціал країни.

Справедливо зазначають, що задоволений іноземний інвестор є кращим комерційним послом країни. Важливо також відзначити, що іноземний капітал сприяє розвитку трьох важливих сфер, які є необхідними для економічного розвитку країни. До цих трьох сфер відносять заощадження, торгівлю і валютні відносини, та технології.

Іноземний капітал виконує функції, які заповнюють три основні дефіцити в економіці країни-реципієнта: дефіцит заощаджень; дефіцит торгового балансу; технологічний дефіцит. Класифікація іноземного капіталу наведена на рисунку 1.

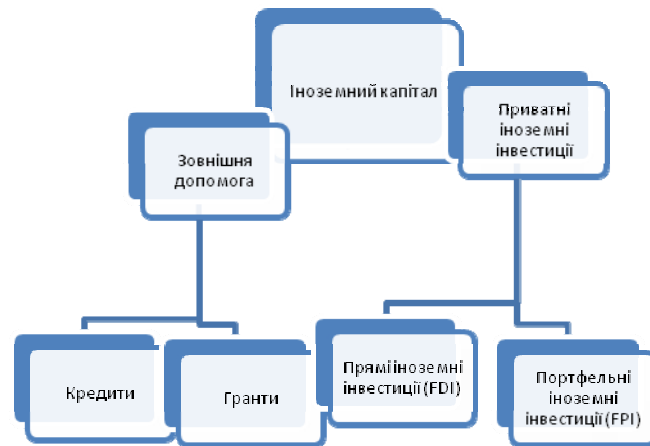

Рис. 1.1. Класифікація іноземного капіталу

Інвестиції заохочують розвиток технологій, управлінського досвіду, а також інтеграції з іншими країнами світу, експорту товарів і послуг та підвищення темпів зростання та розвитку вітчизняної економіки. Модернізоване суспільство має комплекс взаємопов'язаних рис, які часто розглядаються як окремі процеси економічної, політичної, соціальної та культурної модернізації.

Економічна модернізація передбачає інтенсифікацію процесу економічного відтворення, яка досягається завдяки підвищенню рівня диференціації праці, перетворення науки у виробничу (економічну) силу і розвитку раціонального управління виробництвом. Складові процесу модернізації економіки зображені на рисунку 2.

Рис.2. Основні складові процесу модернізації економіки

Глобальні потоки ПІІ не відображають надходження та стан ПІІ окремо у кожному регіоні чи країні. У той час, коли в розвинених та країнах у стадії змін спостерігається значне зниження притоку ПІІ, пряме інвестування в країни, що розвиваються залишається на високому рівні.

Потоки ПІІ займають 55% у світовому обсязі інвестиційних потоків (див. рис. 3). Розвиток країн Азії спричинив зростання потоків в цьому регіоні, в той час як рівень потоків ПІІ в Латинській Америці знизився, а щодо Африканських країн, в цьому регіоні ситуація залишилася незмінною [1].

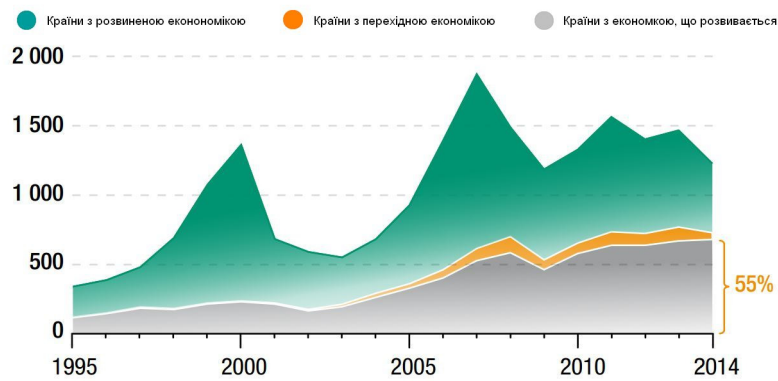

Рис. 3. Приплив ПІІ по групам країн за рівнем економічного розвитку в світі, 1995-2014рр.

Приплив ПІІ в розвинені країни в 2014 році скоротився на 28 % і сягнув рівня 499 млрд.дол. Приплив інвестицій в США знизився до 92 млрд. дол. (40% від рівня 2013 року), в основному за рахунок викупу американською компанією Verizon Communications 45% долі Vodafone за 130 млрд. дол., без чого потоки ПІІ в Сполучені Штати залишалися стабільними. Приплив ПІІ в Європу також знизився на 11% до 289 млрд. дол. Серед європейських країн, приплив ПІІ зменшився в Ірландії, Бельгії, Франції та Іспанії, в той час як вони виростили в Англії, Швейцарії та Фінляндії [2].

Глобальні потоки ПІІ серйозно постраждали в результаті світової фінансової та економічної кризи. Вхідні потоки інвестицій, як очікувалось, знизилися від 1,7 трлн. дол. до 1,2 трлн. дол. в 2009 році та повільно почали відновитися в 2010 році до рівня 1,4 трлн. дол. Приплив ПІІ в Польщі також постраждав і рівень інвестицій значно знизився. Приплив ПІІ в Польщу в 2009 році склав 8384 млн. євро. Це означало зниження на 15,9%, якщо порівнювати з попереднім роком (див рис. 4) [3].

Такі коливання припливу ПІІ в Польщу частково збігалися зі світовими тенденціями, серед яких можна відмітити економічне піднесення 2000 та 2007 років. Проте нас цікавить саме 2004 рік, коли також можна спостерігати значний ріст припливу ПІІ. Основним фактором впливу в даному випадку було те, що Польща стала членом ЄС.

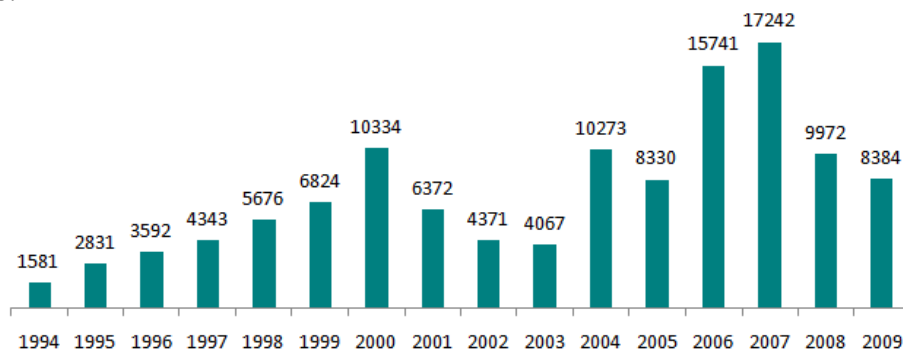

Рис. 4. Вхідні потоки ПІІ в Польщу, 1994-2009рр. (млн. євро)

На той час в Польщі мала місце досить велика за географічними масштабами концентрація ПІІ. Більша частина капіталу надходила, як і можна було передбачити, саме з країн ЄС – до 85,3% від загальної кількості вхідних інвестицій. Основними інвесторами були Німеччина, Франція та Нідерланди.

Третя частина сукупної вартості ПІІ була залучена в промисловості, але приплив інвестицій у виробничу діяльність падав з кожним роком (до 20% в 2007 році). Інвестиції в сферу надання послуг (фінансові послуги, транспорт та зв'язок, торгівля, нерухомість та ін.) користувалися великим попитом серед інвесторів. Це підтверджує велика кількість інвестицій у 2006 та 2007 роках в електронну промисловість (Dell, Toshiba, Indesit, Funai, TPV Technology, Sharp), автомобільну та шинну промисловість (JonhsonControls, ToyotaandBridgestone) та сферу сервісних центрів, ВРО і R&D (ABN Amro, Reuters, Shell, Humax, Carlsberg) [4].

Важливо зазначити, що зміни в характері ПІІ від індустріального до інвестицій в сферу надання послуг спричинили модернізацію структури польської економіки за рахунок інновацій, які в значній мірі залежать також і від наявності людського капіталу.

Близько 10% всіх компаній з іноземним капіталом, зареєстрованих в Польщі у 2007 році, надали робочі місця для 27% робітників і їх частка у доходах від загальної діяльності знаходилась на рівні 39,7%. Крім того, як показала практика, іноземні компанії в два рази ефективніші, ніж вітчизняні підприємства. В цілому, середня частка фірм з участю іноземного капіталу в господарській діяльності і потенціалі всіх учасників господарської діяльності становила 40% [5].

Вплив ТНК і припливу ПІІ на функціонування польської економіки ґрунтується на їх прямому і непрямому впливі, який також має як позитивний, так і негативний характер, на процеси трансформації,

макроекономічної стабілізації та інтернаціоналізації. ТНК заохочують приватний сектор і розвиток ринку за рахунок експансії інвестицій та бізнесу, пропонуючи нові робочі місця і можливості для просування по службі робітників, співпрацює з національними та місцевими компаніями, а також сприяє економічному зростанню.

У процесі трансформації та модернізації вітчизняної економіки великі іноземні компанії відіграють позитивну роль. Наприклад, іноземні інвестори активно брали участь в процесі приватизації в Польщі та інвестували приблизно в три рази більше, ніж вітчизняні інвестори. Такий результат мав місце, звичайно, завдяки розширенню доступу до капіталу. Крім фінансових результатів, важливе значення мають також якісні зміни в придбаних компаніях. Ретельна реструктуризація і модернізація національних підприємств новими іноземними власниками принесло швидкі результати з точки зору підвищення їх конкурентоспроможності та дало змогу зміцнити свої позиції на внутрішньому і міжнародному ринках. Це також сприяло процесу трансформації та модернізації польської економіки [8].

Реструктуризація підприємств і різних галузей промисловості здійснювалася, в основному, в менш розвинених областях, навіть нехтувались галузі, навіть ті, які «застрягли в соціалістичній економіці». Потоки ПІІ спрямовані в основному в ті галузі, які виробляють товари народного споживання, такі як автомобільна промисловість, виробництво побутової техніки, електроніки, продуктів харчування та напоїв і в сферу послуг, що призводить до розвитку тих секторів, які краще відповідають потребам людей.

На додаток до притоку капіталу, відбувається також впровадження нових технологій, які або є частиною так званого «інвестиційного пакету», або вони були придбані на комерційній основі. Вони допомагають заповнити прогалини та усунути вузькі місця для економічного зростання, тобто місця, де один лише фактор зростання не дає задовільного росту обсягів виробництва і вимагає знань і технічного прогресу.

Незважаючи на велику кількість позитивних ефектів ПІІ на економіку приймаючої країни, іноземні інвестиції також піддаються критиці. Можна відзначити, що, в той час як величина припливу ПІІ в Польщу в роки після вступу в ЄС була задовільною, якість як і раніше була проблемою. Потік інвестицій був спрямований в основному в сектори з низькою доданою вартістю та заснованих на низьких витратах виробництва. Якщо так, то міжнародні компанії, які шукають більш дешеві виробничі потужності, будуть поступово переміщувати свої виробництва в країни, які є більш конкурентоспроможними з точки зору витрат на виробництво. В цьому випадку можна згадати країни БРІК (Бразилія, Росія, Індія, Китай), які в той період стали об'єктом інтересу іноземних інвесторів. Єдиним виходом в ситуації, що тоді склалася для Польщі, стала реалізація стратегії з встановлення регіональних спеціалізацій, серед яких вже були помітні тенденції в області високих технологій. Наприклад виробництво електроніки в Польщі стало експортною спеціалізацією завдяки інвестиціям LG Philips LCD, LG Electronics, Toshiba (Вроцлав), Sharp (Горунь), RTV FunaiElectric (NowaSol), TPV (Гожув). Виробництво автомобілів зросло завдяки підприємствам Toyota, Isuzu, Volkswagen, GeneralMotors, Fiat, Volvo, Scania, MAN [7].

Слід відзначити, що мали місце як переваги конкурентоспроможності підприємств за участю іноземного капіталу, так і недоліки впливу ПІІ на польську економіку. Безумовною перевагою припливу іноземних інвестицій є технології, підвищення кваліфікації працівників, пропозиція нових продуктів високої якості і нових стандартів обслуговування для польських споживачів, реінвестування прибутку. Основними недоліками є імпорт застарілої технології, виснаження природних ресурсів та заміщення місцевої продукції зарубіжною.

Згідно даних Інституту приватного підприємництва і демократії вхідні потоки ПІІ збільшилися на 10%, кожен інвестований мільйон доларів у формі ПІІ зумовив збільшення польського експорту на 6 млн. злотих. Ці дані дають змогу уявити, наскільки велике значення компанії з іноземним капіталом відіграють в польській економіці [8].

Економічне зростання визначається як збільшення обсягів виробництва та послуг, споживчого та виробничого потенціалу, поліпшення кількісних співвідношень в цих областях, що призводить до збільшення їх числа на душу населення.

Визначимо важливі фактори економічної модернізації:

- зростання пропозиції робочої сили (збільшення кількості людей, які хочуть працювати);
- збільшення капіталу у вигляді технічного обладнання;
- покращення техніко-економічної інфраструктури;
- збільшення технологій «ноу-хау»;
- впровадження нових технологій менеджменту та управління капіталом, виробництвом та працею.

Згідно з даними опитування центру вивчення громадської думки (ООТ) іноземні інвестиції позитивно впливають на економіку Польщі та на поляків: зростання підприємництва поляків і їх ставлення до роботи, знання, рівень освіти і умов життя.

- приплив капіталу до вітчизняного бюджету;
- реінвестування прибутку, що свідчить про надійність країни-реципієнта.

На жаль, ПІІ також мають свою вартість та негативні наслідки, а саме:

- Випадки ухилення від податків.
- Мала кількість інвестицій в нові напрямки, які приносять найбільші переваги.
- Велика кількість іноземного імпорту, що означає ослаблення або усунення конкуренції з боку вітчизняних підприємств в області високотехнологічних галузей промисловості та виробництва.

- Повільний процес технологічної модернізації.
- Розширення діяльності крупних західних компаній, що спеціалізуються на роздрібній торгівлі, що призвело до ліквідації внутрішньої конкуренції в сфері роздрібної торгівлі.
- Іноземний інвестор не зацікавлений у розвитку технічного прогресу та у здійсненні значних витрат на R&D.
- Обмеження діяльності національних найбільш технологічно передових секторів і заміна їх іноземними технологіями.
- Передача прибутку закордон за рахунок придбання товарів, технологій ноу-хау в материнській компанії по завищеним цінам. Збільшуючи витрати за рахунок дочірньої компанії, материнська компанія не показує свій прибуток. Багато міжнародних аудиторських компаній в ході проведення аудиту також виявляють збиток, хоча поточна економічна ситуація насправді зовсім протилежна. Це суттєво зменшує кількість сплачуваних компанією податків.
- Зменшення розміру та сфери впливу вітчизняних фірм.

Від країни-одержувача залежить, які саме наслідки від ПІІ матимуть місце в державі.

Вступ Польщі в ЄС безумовно став одним із основних кроків, який дав можливість країні залучити іноземні інвестиції, особливо з боку саме європейських інвесторів, які представлені в особі ТНК. Як і очікувалось, саме після вступу Польщі в ЄС, кількість ПІІ в цю країну починаючи з 2005 року стрімко зростає. Останні декілька років рівень ПІІ в Польщу є досить нестійким і постійно коливається, хоча можна помітити тенденцію до зниження (див. рис. 8). Це можна пояснити тим, що процес модернізації економіки пройшов в певній мірі успішно, економічне середовище країни було виведено на новий рівень і тепер польські підприємства можуть спокійно конкурувати з корпораціями, які увійшли в країну. Втрачаючи переваги, які мали інвестори тільки увійшовши в країну (конкурентні переваги, низька вартість робочої сили, вища якість товару), вони починають зменшувати кількість своїх інвестицій, шукаючи для цього нові ринки, нові країни. Польща спромоглась сама стати інвестором, за рахунок акумульованого капіталу, отриманого досвіту та знань від європейських інвесторів.

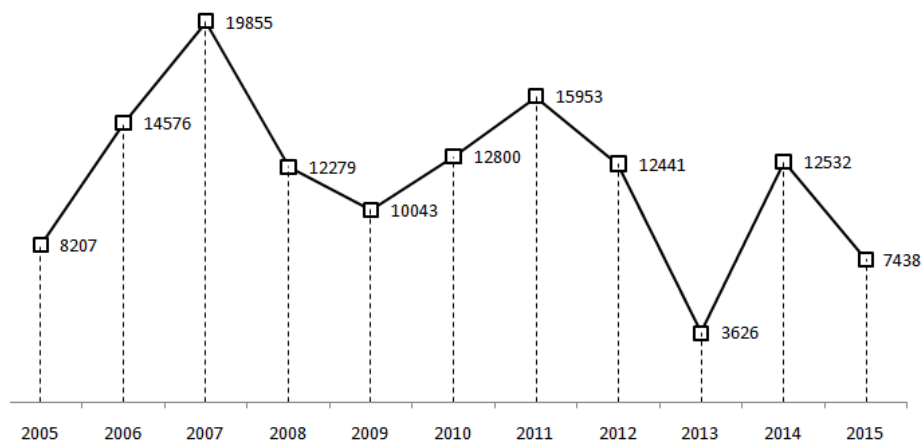

Рис. 8. Приплив ПІІ в Польщу, 2005 -2015 рр. (млн. дол.)

Незважаючи на зменшення кількості вихідних ПІІ у кризові 2007 та 2008 роки, падіння показника в 2011 та в 2013 роках, рівень ПІІ з Польщі за останні роки має зростаючу тенденцію (Рис.9).

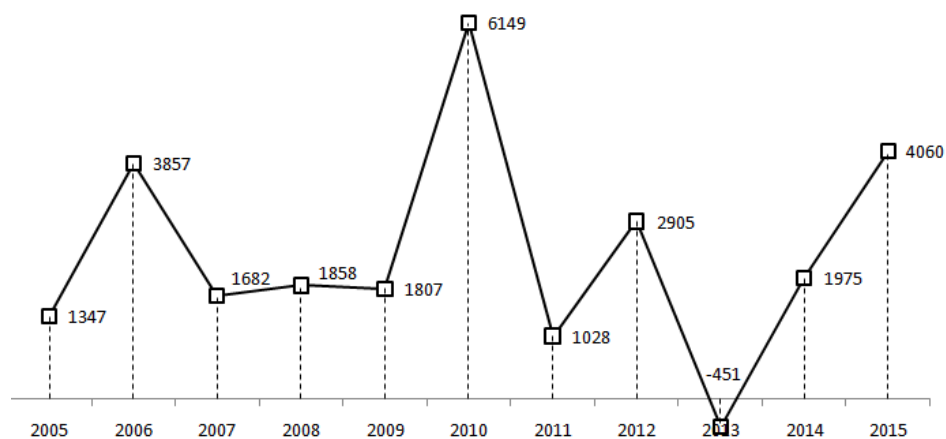

Рис. 9. Потоки ПІІ з Польщі, 2005-2015 рр. (млн. дол.)

Приплив ПІІ з Європи дозволив Польщі досягти стрімкого економічного прогресу та стати в ряд з найрозвиненішими європейськими країнами [9]. В Україні ж спостерігається зниження ПІІ через глобальну рецесію та тяжку світову економічну кризу, яка також мала вплив на країну. Після того, як ситуація покращилась у 2010 році (відбулося збільшення кількості іноземних інвестицій на 27% у порівнянні із 2009 роком), приплив ПІІ значно зменшився у період між 2012 роком та 2013 роком. Далі ситуація лише погіршувалась, рівень ПІІ ще більше знизився через початок низки геополітичних конфліктів та розгортання військових дій на території України (на сході країни). Приплив іноземних інвестицій з 4,5 млрд. доларів у 2013 році зменшився до 0,8 млрд. доларів у 2014 році. Проте, за попередніми оцінками, станом на 2015 рік ситуація дещо вирівнялась і можна було спостерігати збільшення припливу ПІІ до 3,1 млрд. доларів. Якщо оцінювати ситуацію загалом, кількість ПІІ в Україні впала, так як російські інвестори вилучили майже одну третину капіталу, що прибув до країни у вигляді ПІІ. До політичної нестабільності, неефективності та корумпованості правової системи, складність законодавства та правового регулювання, погане забезпечення умов виконання контрактів та незадовільний рівень державного управління створюють серйозні перешкоди для входження іноземних інвестицій.

З іншого боку, Україна є привабливою для іноземних інвесторів через ряд причин. Країна має великий внутрішній ринок, перевірений сільськогосподарський потенціал, велику кількість енергетичних та мінеральних ресурсів і стратегічно вигідне географічне положення, що робить його транзитним центром та шлюзом в Європу. Крім того, іноземні експерти відзначають певне покращення інвестиційного клімату в Україні. Помітно, що країна досягла значного прогресу за показниками інвестиційного клімату Всесвітнього банку DoingBusinessIndex. В 2016 році Україна займає 83-є місце (з 189 економік), згідно звіту DoingBusiness. Підняття країни начотири позиції протягом останнього року, відбулося в основному за рахунок поліпшення умов та можливостей для початку бізнесу, реєстрації прав власності та отримання електроенергії [9].

Таблиця 1

Порівняння країн за рівнем захисту інвестора

	Україна	Східна Європа та Центральна Азія	Сполучені Штати	Німеччина
Індекс прозорості угод	5,0	7,0	7,0	5,0
Індекс відповідальності керівників	2,0	5,0	9,0	5,0
Індекс впливовості акціонерів	7,0	6,0	9,0	5,0
Індекс захисту інвесторів	4,7	5,9	8,3	5,0

Активні військові дії на тлі економічної рецесії призупинили ділову активність в країні, в першу чергу спостерігається згорання планів іноземних інвесторів.

Номинальний ВВП України (див. рис.10), за підсумками I квартала 2015 року склав 367,577 млрд. грн., що на 54 млрд. грн. або на 15% вище за показник аналогічного періоду попереднього року (313, 568 млрд. грн.). Реальний ВВП відображає падіння на 19,3%, що в грошовому еквіваленті становить 296, 712 млрд. грн.

Рис.10. Динаміка ВВП України, млрд. грн.

За підсумками 2014 року [10] обсяг інвестицій скоротився на 23%, в номінальному еквіваленті склав 45 916 млн. дол. (див. рис.11).

■ - прямі іноземні інвестиції в Україну

Рис.11. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну

Поточна ситуація в країні внесла коригування в зовнішню економічну діяльність країни. Станом на квітень місяць спостерігається зменшення експорту товарів у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року на 35,6% імпорту - на 37,1%. Внаслідок істотного зниження імпорту в країні зафіксовано позитивне сальдо в розмірі 59, 7555 млн. доларів.

Домінуючу частку в структурі зовнішньоекономічної діяльності (див. рис.12) складають такі країни-партнери: лідером як і раніше залишається Російська Федерація (експорт-11,8%, імпорт-16,2%), Китай (7,4%, 10,9%), Туреччина (7% , 3%, 2,2%), Італія (5,4%, 2,3%), Польща (5%, 5,5%), Індія (3,7%, 1,3%), Німеччина (3, 4%, 11,3%), Іспанія (2,8%, 1,3%).

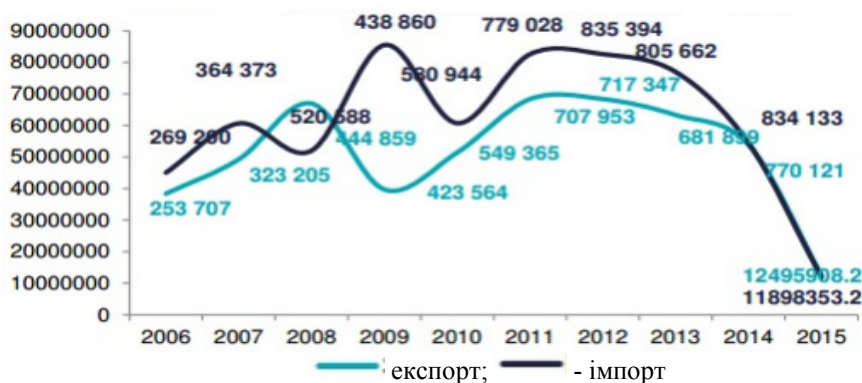

Рис.12. Зовнішньоекономічна діяльність України, 2006-2015рр.

Україна, як потенційний ринок для іноземних інвесторів має ряд сильних сторін, серед яких основні:

- країна є одним з найбільших ринків в Європі і нараховує близько 45 мільйонів споживачів;
- частина уряду, яка підтримує залучення іноземних інвестицій прагне покращити інвестиційний клімат в Україні;
- фундаментальна система освіти. В Україні є велика кількість фахівців з дипломами в сфері високих технологій;
- стратегічно вигідне географічне положення, країна перебуває на перетині Європи, Росії та Азії (Європа та Азія являються передовими економічно розвиненими регіонами);
- присутність на ринку відомих інвесторів, таких як KraftFoods, Coca-Cola, HewlettPackard, Cargill, Knauf, Райффайзен Банк Аваль, CreditAgricole та багато інших;

Проте, в Україні присутні і слабкі сторони:

- відсутність правової підтримки для іноземних інвесторів;
- низький рівень митного оформлення та експортних процедур;
- слабе фінансове становище національної компанії «Нафтогаз України» та ризик неспроможності країни сплачувати рахунки за газ;
- високий рівень інфляції;
- політична нестабільність, наявність геополітичних та військових конфліктів на Сході України;
- високий рівень корупції.

Підсумовуючи, варто зауважити, що Україна має високий потенціал для залучення великої кількості іноземних інвестицій, при чому не лише з Країн Європи. Проте, потрібно приділяти увагу проблемам, які зараз є основним бар'єром на шляху іноземних інвесторів. Як тільки вище описані перешкоди зникнуть, іноземні інвестори почнуть спрямовувати в Україну значну кількість своїх фінансових потоків, що дасть змогу без проблем розпочати процес модернізації вітчизняної економіки та стати на один рівень із провідними країнами світу. Для України необхідно провести немалу кількість реформ там змін в країні, для того, щоб створити хоча б задовільний інвестиційний клімат.

На жаль, рівень інновацій і конкурентоспроможності вітчизняної економіки недостатньо високий для залучення інвестицій в наукомісткі та високотехнологічні сектори. З цієї причини слід заохочувати інвесторів розвивати науково-дослідну діяльність і витратити більше коштів на дослідження і розробки. На нашу думку, потрібно створити окремі зони, що спеціалізуються на конкретних галузях промисловості. Для цього необхідним є забезпечення сприятливого законодавчого середовища та надання офіційної підтримки. На відміну від тієї ж Польщі, Україна немає великих перспектив для розвитку аутсорсингової діяльності і залучення додаткових інвестицій в дану сферу. Протягом наступних кількох років владі слід розглянути питання про послідовні стратегії для залучення іноземних інвестицій, беручи до уваги великі переваги і можливості країни, наприклад, великий ринок, відносно низька вартість робочої сили, географічне положення та ресурсна забезпеченість. Проте, незважаючи на усі переваги нашої країни, кількість залучених іноземних інвестицій й досі залишається на низькому рівні. Це означає, що інвестиційний клімат не сприятливий.

Інвестори з Європи не єдине джерело ПІІ України. Зважаючи, на географічний фактор, звичайно Європейські інвестори мають більш вигідну позицію для здійснення інвестиційної діяльності в Україні. І це чудово, будувати свою економічну політику, розглядаючи Європу як основного інвестора. Хоча з наукової точки зору, це не досить коректно. Згідно зроблених нами досліджень, Європа не являється одноосібним лідером за кількістю здійснених ПІІ, при чому за останні роки рівень вихідних потоків ПІІ лише знизився.

На нашу думку, українській владі варто також акцентувати увагу на двохвекторний інтеграційний розвиток, особливо що стосується політики із залучення іноземних інвестицій. Ще одним інвестором, який є лідером за розмірами вихідних потоків ПІІ у світі і продовжує нарощувати свій інвестиційний потенціал та на якого варто звернути увагу Україні, являється Китай. Україна має достатню кількість переваг та сприятливих умов, які можуть зацікавити та привабити інвесторів Китаю. Це досить перспективний напрямок, навіть незважаючи на те, що кількість китайських інвестицій в Україну за останні роки зменшилась. Причиною такої негативної тенденції полягає у несприятливому інвестиційному кліматі, який наразі сформувався в Україні. Така ситуація зумовлена рядом чинників, серед яких нестабільна геополітична ситуація та наявність військових дій на території України, політичні конфлікти з Росією та «застаріле, не прозоре» законодавство.

Найбільшою проблемою та бар'єром, який необхідно подолати, є внутрішні зміни в країні, а саме зміна та впорядкування інституційного забезпечення та його вплив на національну економіку. Наразі, українське законодавство функціонує, в основному, лише для задоволення потреб представників так званої «бізнес-верхівки», частина з яких, маючи доступ до управління державним апаратом, лобіюють свої інтереси. Звичайно, маючи таке законодавство, в якому наявна велика кількість протиставлень, двозначностей, іноземний інвестор не відчуває себе захищеним, він не матиме гарантій, що його капітал знаходиться в безпеці. Тому основні зміни, які першочергово необхідно реалізувати в Україні - це зміни, що стосуються саме законодавства та державного апарату. Це дозволить Україні покращити інвестиційний клімат, перейти до ефективного реформування, що дасть змогу залучити в Україну не лише внутрішньо-регіональні інвестиції з Європи, але й значну кількість іноземного капіталу у вигляді ПІІ з Китаю та успішно реалізувати процес модернізації української економіки щоб досягнути рівня життя провідних країн світу.

Висновки. Країнам-реципієнтам варто ретельно підходити до прийняття іноземного капіталу, створюючи національну стратегію щодо стимулювання інвестицій в країну, з урахуванням технологічного розвитку та соціального устрою і тоді іноземні інвестиції принесуть більше прибутків, ніж збитків для економіки в цілому.

Вступ Польщі до ЄС забезпечив приплив до країни значної кількості ПІІ, що дало змогу розпочати процес модернізації вітчизняної економіки та згодом вивести Польщу на рівень розвинених європейських країн.

Україна являється найближчим сусідом Польщі і має багато перспектив повторити досвід цієї, наразі розвинутої, європейської країни. Наші дослідження виявили, що Україна має схожі переваги (сприятливе географічне положення, великий ринок, один з найбільших в Європі ринків, велику кількість споживачів), які стануть ключовими для залучення іноземних інвестицій. Проте, наша країна має низку негативних факторів, які відлякують іноземних інвесторів та які необхідно ліквідувати. До основних таких факторів можна віднести: відсутність правової підтримки для іноземних інвесторів, політична нестабільність, наявність геополітичних та військових конфліктів на Сході України, високий рівень корупції. Саме вирішення цих проблем дасть змогу Україні залучити інвесторів не лише з Європи, але і з Азії та Сполучених Штатів. І тоді, отримавши підтримку у вигляді іноземного капіталу, Україна матиме змогу успішно розпочати процес модернізації вітчизняної економіки та згодом приєднається до високорозвинених країн з ефективною економікою, які є лідерами у світовому суспільстві.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт UNCTAD [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: UNCTAD,FDI/MNE database www.unctad.org/fdistatistics.
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://www.the-financedirector.com/features/featuredeal-of-the-decade-vodafone-divestment-of-verizon-wireless-4289222/>
3. Офіційний сайт UNCTAD [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: UNCTAD, WorldInvestmentReport 2009: TransnationalCorporations, AgriculturalProductionandDevelopment,XVII.
4. I. Zagodzińska: PodmiotykapitałemzagranicznymwPolscewedługdanychGłównegoUrzęduStatystycznego [w:] J. Chojna: InwestycjezagranicznewPolsce-Raportroczny, Warszawa 2008, s. 93-95.

5. J. Chojna: Miejsce podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w gospodarce narodowej Polski [W:] J. Chojna: Inwestycje zagraniczne w Polsce - Raport roczny, Warszawa 2008, s. 102.
6. A. Zorska (red.): Korporacje międzynarodowe w Polsce. Wyzwania w dobie globalizacji i regionalizacji. Warszawa 2002.
7. K. Soszka – Ogrodnik: Polityka stymulowania inwestycji zagranicznych w sektorach wysokich technologii jako narzędzie podnoszenia innowacyjności polskiej gospodarki [W:] J. L. Bednarczyk, S. I. Bukowski, W. Przybylska – Kapuścińska (red.): Polityka wzrostu gospodarczego w Polsce i w Unii Europejskiej, Warszawa 2008, s. 311.
8. M. Popławski: Skutki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój gospodarczy Polski w okresie transformacji systemowej [W:] J. L. Bednarczyk, S. I. Bukowski, W. Przybylska – Kapuścińska (red.): Polityka wzrostu gospodarczego w Polsce i w Unii Europejskiej. Warszawa 2008.
9. Офіційний сайт World Bank Group [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.
10. Офіційний сайт Компания UTG [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://budport.com.ua/articles/115-socialno-ekonomicheskoe-razvitie-ukrainy-za-i-polugodie-2015-goda>